

ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ СУДОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СУДДІВ ТА ОХОРОНИ ПРИМІЩЕНЬ СУДІВ

У статті розкривається місце Державної судової адміністрації України в системі органів, що забезпечують безпеку суддів та охорону приміщень судів. Автор здійснює дослідження щодо правового регулювання взаємодії Державної судової адміністрації України з іншими органами державної влади, на яких покладено обов'язок виконання охоронної функції держави та її органів.

Ключові слова: охорона приміщень судів, Державна судова адміністрація України, забезпечення безпеки учасників судового процесу.

**Діхтієвський Петро
Васильович,**

доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

**Сурник Віктор
Миколайович,**

аспірант кафедри адміністративного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Одним із завдань діяльності Державної судової адміністрації України є охорона приміщень судів і забезпечення безпеки учасників судового процесу. Державна судова адміністрація України належить до органів суддівської гілки влади, що наділені адміністративно-управлінськими повноваженнями. Однак самостійне виконання нею настільки важливого і масштабного завдання є ускладненим. Саме тому вбачається логічною взаємодія Державної судової адміністрації України з іншими органами державної влади, на яких покладено обов'язок виконання охоронної функції держави та її органів. Оскільки Державна судова адміністрація України є центральним органом публічної адміністрації, то можна стверджувати, що забезпечення охорони приміщень судів і безпеки учасників судового процесу здійснюється на засадах взаємодії та координації дій уповноважених на те органів.

Питанню правового забезпечення охорони громадського порядку, зокрема забезпечення безпеки учасників судового процесу, неодноразово приділялася увага таких учених, як В. Авер'янов, М. Ануфрієв, О. Бандурка, В. Петков, С. Шатрава.

При цьому більшість науковців дотримуються типового підходу до розуміння сутності охорони громадського порядку, яка полягає у взаємодії та координації спільної діяльності відповідних органів, на яких

покладено обов'язок запобігання правопорушенням, що посягають на громадський порядок і безпеку осіб [4, с. 4; 1, с. 174].

Слушною є позиція науковців, зокрема П. Діхтєвського, О. Гогуса, про те, що проблема забезпечення безпеки учасників судочинства в юридичній науці є новою, з обґрунтуванням її актуальності доцільністю віднесення до суб'єктів судочинства осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, осіб, які беруть участь у виявленні, попередженні, припиненні, розкритті або розслідуванні злочинів, у судовому розгляді кримінальних справ, а також працівників суду і правоохоронних органів, залучених до ведення провадження [3, с. 58].

На Державну судову адміністрацію України законодавцем покладено обов'язок забезпечення у взаємодії з органами суддівського самоврядування, судами, правоохоронними органами незалежності, недоторканності та безпеки суддів (п. 29 ст. 4 Положення «Про Державну судову адміністрацію України»). Фактично Державну судову адміністрацію України наділено компетенцією щодо застосування організаційно-правових заходів у сфері забезпечення безпеки приміщень судів і учасників судочинства. Оскільки Державна судова адміністрація України є органом публічної адміністрації, то механізм державного забезпечення безпеки суб'єктів судочинства слід розглядати у форматі вдосконалення діяльності Державної судової адміністрації України в цій сфері.

Варто підтримати позицію П. Діхтєвського та О. Гогуса про те, що

вдосконалення цієї проблематики можливе завдяки якісному добору та розстановці кадрів у підрозділах, які виконують ці завдання [2, с. 73].

Слід звернути увагу й на виокремлення вченими такої основної ознаки взаємодії між органами влади, як домовленість, яка в свою чергу може бути усною і письмовою та стосуватися часу, місця, порядку, засобів, способів і форми спільних дій та ін. З питань охорони приміщень судів і безпеки учасників судового процесу взаємодію між Державною судовою адміністрацією України та структурними підрозділами органів внутрішніх справ визначено нормативно-правовими актами. Однак єдиного правового акта, який би містив положення про порядок, форми, способи і засоби охорони приміщень судів й забезпечення безпеки учасників судового процесу немає.

Власне, розуміння терміна забезпечення доцільно розглядати у двох аспектах: по-перше, як констатацію правової діяльності суб'єкта забезпечення охорони приміщень суду і безпеки учасників судового процесу, по-друге, як передбачену правовими нормами сукупність способів і засобів забезпечення функціонування того чи іншого явища. Так, зокрема І. Іерусалимов визначає, що «забезпечення» – це «...система заходів, покликаних зробити можливим, дійсним і безумовним використання науково-технічного потенціалу...» у сфері запобігання правопорушенням, що посягають на громадський порядок [6, с. 16].

Правову основу для виконання завдань із питань забезпечення охорони

приміщень судів і безпеки учасників судового процесу становлять: Конституція України; Закон України «Про судоустрій і статус судів»; Положення про Державну судову адміністрацію України; спільні накази Державної судової адміністрації України і Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції про порядок організації підтримання громадського порядку в суді, припинення проявів неповаги до суду, а також охорони приміщень суду»; «Про затвердження Правил пропуску осіб до приміщень судів та на їх територію транспортних засобів»; накази Державної судової адміністрації України «Про затвердження Інструкції про порядок забезпечення старшими судовими розпорядниками та судовими розпорядниками проведення судового засідання, їх взаємодії з правоохоронними органами»; «Про затвердження Положення про службу судових розпорядників та організацію її діяльності»; рішення колегії Державної судової адміністрації України від 14 липня 2010 р. щодо вжиття заходів, спрямованих на реалізацію «Програми забезпечення безпеки працівників суду, охорони приміщень судів та покращення їх технічного укріплення на 2010–2013 роки», а також договори між Державною судовою адміністрацією України та спеціальними підрозділами органів внутрішніх справ («Грифон») з питань забезпечення охорони приміщень суду й безпеки учасників судового процесу та ін.

Конституція України, як основний гарант прав і свобод людини, містить положення, що гарантує не-

залежність і недоторканність суддів, забороняючи вплив на суддів у будь-який спосіб (ч. 1 ст. 126). Основний Закон також передбачає, що держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів, зокрема й забезпечення охорони приміщень суду (ст. 130). Наведене дає підстави стверджувати, що основні правові засади забезпечення охорони приміщень суду й безпеки учасників судового процесу чітко передбачені в конституційних нормах, що безпосередньо є базисом для подальшого правового забезпечення охорони приміщень судів і безпеки учасників судового процесу.

Закон України «Про судоустрій і статус суддів» містить норми, якими до повноважень Державної судової адміністрації України відносить забезпечення належних умов діяльності судів загальної юрисдикції (п. 2 ст. 146) та взаємодію з відповідними органами й установами, зокрема інших держав, з метою вдосконалення організаційного забезпечення діяльності судів (п. 11 ст. 146). Підтвердження виконання Державною судовою адміністрацією України поставлених перед нею завдань з означеної проблематики знаходимо у звітних даних щодо діяльності Державної судової адміністрації України.

Щодо Положення «Про Державну судову адміністрацію України», то його норми з питань охорони приміщень суду та забезпечення безпеки учасників процесу слід поділити на дві групи. До першої відносимо ті, що дублюють положення Закону України «Про судоустрій і статус суддів»: забезпечення належних умов ді-

яльності судів загальної юрисдикції (п. 2 ст. 4); взаємодія з відповідними органами та установами з питань вдосконалення організаційного забезпечення діяльності судів (п. 11 ст. 4); організація діяльності служби судових розпорядників (п. 12 ст. 4). До другої групи відносимо ті норми, які більш чітко визначають напрямки діяльності Державної судової адміністрації України щодо охорони приміщень судів і безпеки суддів – організацію та фінансування будівництва, ремонт будинків і приміщень судів, забезпечення їх технічним оснащенням (п. 22 ст. 4); забезпечення в межах повноважень, визначених законом, у взаємодії з органами суддівського самоврядування, судами, правоохоронними органами незалежності, недоторканності та безпеки суддів (п. 29 ст. 4).

Аналіз підсумків роботи Державної судової адміністрації України за 2010-2012 роки дозволяє виокремити такі заходи, що вживаються Державною судовою адміністрацією України для охорони приміщень судів і забезпечення безпеки учасників судового процесу: 1) охорона приміщень судів і підтримання на них відповідного порядку проходження громадян, проїзду транспортних засобів, проносу і провозу речей тощо; 2) запобігання правопорушенням, що посягають на громадський порядок у судах від час розгляду справ; 3) особиста охорона суддів та членів їх сімей у разі загрози нормальному виконанню суддею своїх професійних обов'язків, життю чи здоров'ю, честі та гідності суддів і членів їхніх сімей; 4) забезпечення безпеки учасників су-

дового процесу; 5) оснащення приміщень судів технічними засобами охорони; 6) проведення профілактичних заходів з метою запобігання правопорушенням, що посягають на громадський порядок у судах й на життя та здоров'я суддів.

При цьому, зважаючи на те, що Державна судова адміністрація України виконує завдання з організації служби судових розпорядників, проблематику охорони громадського порядку в судових установах слід розглянути й у форматі взаємодії працівників міліції та служби судових розпорядників. У науковій літературі вченими виділяються напрямки підтримки та вдосконалення взаємодії між Державною судовою адміністрацією України та структурними підрозділами міліції. Зокрема С. Шатрава до них відносить: створення системи обміну інформацією між такими органами; узагальнення спільного досвіду, розробку методичних вказівок з питань організації взаємодії; здійснення контролю за порядком взаємодії та ін. [8, с. 48].

Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 19 листопада 2003 р. було створено самостійний спеціальний підрозділ судової міліції «Грифон», що належить до структури міліції громадської безпеки. У своїй діяльності спецпідрозділ керується Конституцією України, законами України «Про міліцію», «Про статус суддів», «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про

судоустрій України», іншими законами України, нормативними актами Верховної Ради України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правовими актами МВС України та Положенням про спеціальний структурний підрозділ судової міліції «Грифон».

Служба судових розпорядників здійснює свою діяльність на основі Положення про службу судових розпорядників та організацію її діяльності. Правовою базою діяльності служби судових розпорядників є Конституція України, Цивільний процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України, Господарський процесуальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінально-процесуальний кодекс України, накази Державної судової адміністрації України, Положення про службу судових розпорядників та організацію їх діяльності та ін. Наведене дає підстави стверджувати, що діяльність структурних підрозділів міліції та служби судових розпорядників з питань забезпечення громадського порядку в суді має належне правове забезпечення.

Служба судових розпорядників разом із підрозділами міліції, що функціонують у суді, мають однакові завдання: здійснення охорони громадського порядку, забезпечення безпеки в залах судових засідань усім учасникам судового процесу, організацію охорони приміщень судових установ, запобігання правопорушенням, що посягають на громадський порядок, тощо. Лише на засадах спільної злагодженої спів-

праці між підрозділами Державної судової адміністрації України та міліції вбачається можливою мінімізація порушень громадського порядку у приміщеннях суду, підвищення рівня забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у судових засіданнях, динамічне планування спільної роботи, прогнозування заходів щодо профілактики правопорушень та ін.

Взаємодія Державної судової адміністрації України з підрозділами міліції з питань охорони приміщень судів і забезпечення безпеки суддів здійснюється на основі спільних наказів Державної судової адміністрації України і Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції про порядок організації підтримання громадського порядку в суді, припинення проявів неповаги до суду, а також охорони приміщень суду», а також «Про затвердження Правил пропуску осіб до приміщень судів та на їх територію транспортних засобів» та ін. [7, с. 99].

Таким чином, аналіз нормативно-правової бази щодо взаємодії Державної судової адміністрації України й міліції з питань охорони приміщень судів і забезпечення безпеки учасників судового процесу дає підстави стверджувати, що лише спільними заходами означених органів забезпечується високий рівень виконання поставленого завдання.

Успішне виконання Державною судовою адміністрацією України завдань щодо охорони приміщень судів і забезпечення безпеки учасників судового процесу є можливим за умови її взаємодії зі спеціальними підрозділами міліції.

Список використаних джерел:

1. Берляч А. І. Адміністративний процес у європейському викладі: від теорії до практики / А. І. Берляч // Адміністративне право і процес: науково-практичний журнал, заснований Київським національним університетом імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 3(5).
2. Діхтієвський П. В. Актуальні питання державного забезпечення безпеки суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності: організаційно-правові заходи / П. Діхтієвський, О. Гогусь // Вісник Академії прокуратури України. – 2007. – № 1. – С. 71–76.
3. Діхтієвський П. Державне забезпечення безпеки суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності: проблеми врегулювання / П. Діхтієвський, О. Гогусь // Вісник Академії прокуратури України. – 2006. – № 4. – С. 56–66.
4. Ермаков К. К. Взаимодействие и координация в органах внутренних дел. Лекция. – М.: Академия МВД СССР, 1971. – 24 с.
5. Звіт про роботу Державної судової адміністрації України протягом 2010–2012 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://court.gov.ua/userfiles/Zvit%20DSA.pdf>.
6. Ієрусалимов І. О. Криміналістичні аспекти забезпечення процесу доказування на досудовому слідстві / І. О. Ієрусалимов, Ж. В. Удовенко // Матеріали конф. «Актуальні проблеми криміналістики» (Донецьк, 2 березня 2001 р.). – Донецьк: Донецький ін-т внутрішніх справ. – 2001. – С. 51–56.
7. Фелик В. Правові аспекти державного управління в процесі реформування адміністративної діяльності органів внутрішніх справ / В. Фелик // Право України. – 2007. – № 8. – С. 97–101.
8. Шатрава С. Правова регламентація діяльності судової міліції в умовах союдогення / С. Шатрава // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 9. – С. 48–50.

Дихтиевский П. В., Сурник В. Н. Деятельность Государственной судебной администрации Украины в контексте организационного обеспечения безопасности судей и охраны зданий судов.

В статье раскрывается место Государственной судебной администрации Украины в системе органов, обеспечивающих безопасность судей и охрану помещений судов. Автор проводит исследования относительно правового регулирования взаимодействия Государственной судебной администрации Украины с другими органами государственной власти, на которых возложена обязанность выполнения охранной функции государства и его органов.

Ключевые слова: охрана помещений судов, Государственная судебная администрация Украины, обеспечение безопасности участников судебного процесса.

Dykhtyevskiy P. V., Surnyk V. M. Activity of the State Judicial Administration of Ukraine in the context of organizational security and protection of judges of court premises.

The article deals with place of the State Judicial Administration of Ukraine in the system of ensuring safety and protection of judges and court premises. The author carries out research on the legal regulation of the mutual action of the State Judicial Administration of Ukraine and other state authorities, who are responsible performing security functions of the state and its organs.

Key words: Protections of court premises, the State Judicial Administration of Ukraine, ensure the safety of the trial.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2014